

Zene, ami nem „olyan”

Tucatnyi év után is, maig eleven előttem a kép: egy szál gitár kíséretével, ahányan, annyiféle, tehát igen-csak vegyes angolsággal énekelünk izgalmasan újszerű, addig alig-alig ismert dallamokat, fülbemászó baladát Jessie Jamesről, és blues a Folsom börtönről, lírai melódiát Shenandoah-ról — olyan muzsikát, amit ma már tizedek kedvelnek Magyarországon is. S amelynek neve — honi megfelelő, tehát jobb híján — *country*.

Valamikor a hatvanas években Szeged városában egy középkorú egyetemista oktató azt mondta (természetesen) beatorult kamasz fiának, némi nosztalgiával és atyai feddéssel: miért ezeket a vad dolgokat nyúzd a gitáron, miért nem például ilyeneket? És eljátszott néhány szép régi — úgy mondta — cowboydalt, mutatós. Mit tesz a jó nemzetközi kapcsolat: fia a város első s az országban is alighanem az úttörők közül való countryegyüttest alapította meg. Rádásul azokban az években, nagyjából 1972—75 között indult hódító, bendzsós-gitáros útjára az egész országban az amerikai népzene. Az ifjúknak elég korán társai is akadnak, majd sok-sok személyi változás és egyre szűkülő bölcső jellemezte a hőskort. A JATE-klub volt az első intézmény, ahol a Tisza partján rendszeresen fölhangzott Jessie James baladája, meg a többi, dacosan a fénykorát élő diszkó mellett, sőt némileg az ellen is. Új és újabb nevek lettek ismertté a rajongók körében — és Savanya István lett köztük az, aki a legkitartóbb volt. Amikor a hetvenes évek végén olyan nevek törtek be az Omega, az LGT, a Piramis, a Főújság mellé, mint a Bojtorján, a 100 Folk Celsius, az Interfolk, vagy a Muszty—Dobai-duó — nem restelt vidéken változások után is, időre rendszeresen maga köré gyűjtötte a countryzene évtizedes hangszertudással rendelkező fiatal muzsikusait. Föllelétek az ifjúsági napokon, a tévé szegedi stúdiójában, a dzsessznapokon. Három évvel ezelőtt már a Bluegrass Pilgrims Band volt „a” country Szegeden, azon a nyáron már az ország nyilvánossága elé lép-

ve a balatonfüredi első országos countrytalálkozón. Ekkoriban hangzott el Brody Janos nevezetes szentenciája, ami Szegedet a magyar Nasville-nek nevezi, utalva az Egyesült Államok to country-zarandokheiyere, némi hizegő túlzással. Oszszel a DELEP klubja elsőként biztosított rendszeresen játéklehetőséget Szegeden az együttesnek: Savanyaék ekkor már Gödöllőn, Veszprémben, Pécsen, Debrecenben, Miskolcon is megívott vendégek voltak. Amint az együttes azóta is — jo ideje az egyszerűbb, könnyebben ejthető Bonanza néven — játszik, arról a vezető, Savanya István így vall:

— A bluegrass-zenében mélyedünk el, ami a countrymuzsika „legnépibb”, leginkább az ősi gyökerekre épülő válfaja. Nagy mértékben alapozódik a hangszertudásra, a követelmények néha már-már virtuozitást kívánanak. A dallamvilág rendkívül gazdag — es nem hagyjuk felhigitani beat- vagy rockelemekkel.

— Az egyetlen megmaradt nevezetessé lett countryzenekar Szegeden a Bonanza. E bizonyos hazai Nashville-ben, a műfaj vidéki bölcsőjénél, az országos helyzettel összevetve, milyen tér nyílik a countryzenének?

— A helyzet ma egyszerre biztató és nem. A klubmozgalom az utóbbi években köztudottan visszaesett, mi viszont nem az érdektelenségtől, hanem a szerveztlenségtől, az átgondolatlan, kapkodó „organizálástól” szenvedünk legjobban. A legnagyobb örömmünk, hogy igazi patronusunkká lett a megyei KISZ-bizottság, s több beszélgetés eredményeként már segít a megyei és a városi művelődésügyi osztály is. Hívják a JATE-klubba, a Volánhoz, a KISZ-be... Értő, lelkes törzsközségünk van, s azt hiszem, az utánpótlással sincs baj.

— Mitől lett népszerű Magyarországon ez a zene, mit szeretnek benne annyian?

— Távoli ország népi kultúrája tört be a countryval, a folklor általános, örvendetes felfutása idején. Ősi népi világot őrizni minden zenei műfajban gyönyörű földadat, ha olykor kissé hálátlan is. A country talán olyan úrt is pótol, amit a pol-beat és a városi népzene kellőképpen betölteni nem tudott. Olyan zene ez, ami szeszres

értékű szuperfölszerelés, félnapos „beszerelés” nélkül játszható, póztalanul, csak a magunk örömeire. Azt hiszem, minden igazi zene ilyen. Lehetne éppenséggel valamiféle ellen-Eddának vagy -P. Boznak is nevezni, ha nem hatna e kijelentés szerénytelenségnek. (Az is igaz, hogy countrykoncerten legjobb tudomány szerint botrány még soha nem volt.) Rendben van: nem is cél, hogy belőle Magyarországon tömegzene legyen, ne legyen belőle üzlet, extrémítás, ne legyenek tizezren a koncerteken, sörösüvegtucatok a fűvön és verekedések a nézőtérben.

A Bonanza együttes tavaly megkapta a KISZ KB és a Magyar Rádió dicsőre öklevelet, vele tizezer forintos ösztöndíjat. Olvashatunk róla a Ki kicsoda a magyar rockzenében? című kiadványban éppúgy, mint a Rockévkönyvben. („A rokonszenves szegedi zenekar megnyerő egyéniségű zeneszeivel, Várkonyi Eszter kristálytisztá, csengő színezetű hangjával — újdonság... Nyoma sincs a rockban megszokott fátyolosságának, „dögös” rekedtségnek.”). Föllelétek az augusztusi budapesti nemzetközi fesztiválon, s már említett énekesnőjükkkel a Bojtorján együttes készített nagy sikerű kislemezt, Összetartozunk címmel. Az együttesrel nemrég rádiófelvétel is készült és önálló kislemeze is vannak „biztatások”. Hogy nagyra, olyanra, amelyen eredetiben hallhatók a bluegrass-dalok, miért nem? Az indok: csak saját számokat, magyar szöveggel. Fura álláspont. Részben érthető is lenne, de ha azt vesszük, hogy annak idején több társával együtt például Neményi Béla angolul énekelhette lemeze nem túl európai színvonalon a Herman's Hermits VIII. Henrikjét és egyebeket — csak egyféle, sajátos magyar logikára gyanakodhatunk... Pedig erre a muzsikára és egyetlen vidéki reprezentánsára, a Bonanzára — érdemes figyelni. Hiszen zavaros zeneszubkultúrák világunkban olyasmint képviselnek, amit Savanya István így fogalmazott meg: „Miért, lehet olyan is, akinek semmi baja. Csak egész egyszerűen — szeret zenét hallgatni...”

Domonkos László

Zajszigetelés habtapétával

Egy nyugatnémet gyár olyan tapétát készített, amely jól véd a szomszéd lakásokból származó zaj ellen.

A tapéta alapanyaga szintetikus habanyag, amely különösen a magas frekvenciájú rezgéseket nyeli el, és a visszhangképződést is megszünteti. A habtapéta vastagsága 6—10 milliméter. Fal felőli felszínén ragasztóanyag van, emiatt a tisztítatlan falra is erősen ráragad. A szoba felőli oldalát vékony mintás textilréteggel vagy műanyag fóliával vonják be, úgyhogy teljesen a megszokott tapéta, illetve falfestés hatását kelti. A tapéta nem gyúlékony, tehát a tűzveszélyt is csökkenti. Tisztítása egyszerű: mosható kefével vagy poriszívóval tisztítható. Ezenkívül hőszigetelő tulajdonsága is van, tehát télen is, nyáron is kellemesebbé teszi a lakást.

Fürdőkádkrimik

A wiesbadeni Harlekin-kiadó új különlegességgel lepte meg azokat, akik szeretnek sokáig úcsörögni a fürdőkádban: az izgalmas olvasmányt, például a krimi, ezentúl nem kell göröcsösen kitartani a vízből, mert az új fürdőkádkrimi vízálló papírból készült, a szappannal szemben ellenálló, és vasalni sem kell.

Az olvasó választhat Edgar Allan Poe legizgalmasabb és leghatározottabb történetei vagy a fürdőszobába való népszerű, vidám dalok között, vagy a

A fürdőkádkrimik az egyik fürdőszoba-berendezéseket árusító szaküzletben kaphatók. A krimikhez pisztoly is jár — természetesen vízipisztoly.

Hollywood első filmmúzeuma

Hollywoodban megtörtént az első kapavágás a létező filmmúzeum építéséhez. Az amerikai filmetropolis eddig még nem rendelkezett ilyesféle intézménnyel. A múzeumot 1983 elején szándékoznak megnyitni. Fő épületül Cecil B. de Mille, Jasse Lasky, Samuel Goldfish (később Goldwyn) producerek eredeti pajtája szolgál majd, ahol 1913. december 19-e és 1914. február 15-e között, 15 000 dolláros költséggel, az első hollywoodi filmet forgatták. Ezt a filmet („Az asszonyember”) eredeti változatában bemutatják majd a múzeumban.

Lesz gyógyszere a kancsalságnak?

Az orvosok által strabis-musnak nevezett kancsalság gyakori betegség: a szemizmok gyengesége okozza.

A tartós kancsalság azonban nemcsak esztétikai szempontból kellemetlen, hanem azért is, mert jelentősen korlátozza a normális látást. Eddig főleg gyerekeken és serdülőknél végeztek korrekciós műtéteket. A műtétek azonban — azonkívül, hogy drágák — nem is mindig eredményesek, és ez a San Francisco-i Smith Kettlewell Intézetet arra készítette, hogy keresse az új, gyógyszeres gyógyítást módját.

Sok gyógyszer mellett kipróbáltak egy toxin (mérget) is, amelyet különösen az élelmiszer-mérgezések révén ismertek. A botulinról van szó, amelyet a clostridium botulinum nevű baktérium meg zárt hús- vagy fozelékonzervekben is tud termelni. A kutatók azért kezdtek a botulinnal foglalkozni, mert a botulinos élelmiszer-mérgezésnek egyik első jele a szemizom-bénulás. Mindössze egymilliomod gramnyi botulinnak a szemizomba való fecskendezésével viszonylag gyorsan teljesen normális szemállást lehetett elérni kancsalságnál.

kertbarátoknak

Torma a házikertben

Az egészséges táplálkozás alapvető feltétele, hogy az ebédhez minden esetben legyen valamilyen savanyúság vagy befőtt, amely elősegíti az emésztést, megfelelő vitamint és a szervezet számára nélkülözhetetlen ásványi anyagokat tartalmaz. A főtt húsokhoz, virslikhez, egyéb hústermékekhez igen sokan szeretik a kiváló étrendi hatású és beltartalmi értékű tormát, amely elkészítve ugyan az üzletekben is kapható, azonban, akinek saját kertje van, maga is megtermelheti, sőt, eladásra is termelhet.

Sokan a tormatermesztést úgy képzelik el, hogy a dugványt csak egyszerűen ledugjuk a földbe, és a továbbiakban semmi gond nincs rá. Amikor szükség van a tormára, fogjuk az ásót, és kiásunk annyit, amennyit az ebédhez szükséges, és elkészítjük az ecetes tormát. Az ilyen módszerrel termelt torma azonban ágas-bogas, a tisztítása is nehézkes, de a belőle készült ecetes torma is sokkal rostosabb, nem olyan finom, mint a szakszerűen termesztett tormából készült termék. A torma termesztésére többféle technológiát javasol a szakirodalom, a lényege azonban mindegyiknek az, hogy minél hosszabb, viszonylag egyenes vastagságú, gyökértől mentes tormatermet tudjunk előállítani.

A torma a tápanyaggal jól ellátott, középkötött, nyáron is nedves, jó vízgazdálkodású talajt szereti. Tápanyagigénye nagy, ezért frissen trágyázott területre kell ültetni. Korán tavasszal, az őszi talaj-előkészítés alkalomával kiszórt műtrágya hatóanyagát is figyelembe véve ki kell szórni négyzetméterenként 0,8 dekagramm nitrogén, 1,6 deka foszfor és 2,2 deka kálium hatóanyag-tartalmú műtrágyát, melyet 6—10 centi mélyen be kell dolgozni a talajba.

A dugvány előkészítését már ősszel el lehet végezni, de a tél, illetve kora tavasz folyamán is végezhető. A dugvány hossza 20—25 centi, átmérője lehetőleg egy centi legyen. A dugványokat a kiültetésig kö-

tegelve nedves pincében vagy veremben, homokban tároljuk. A kiültetést akkor kezdhetjük, amikor a talaj 5—8 centi mélységben tartósan 4—5 fokra felmelegszik. Ez az időszak általában február végén, március elején következik be. Az ültetés előkészítésénél kapával 70—80 centi sortávolságra árkot húzunk, melynek egyik oldalán 8 centi, másik felől 5 centi a mélysége, szélessége pedig 25 centi. Az árokba egymástól 15 centi távolságra helyezzük el az előre előkészített dugványokat. Tehát a dugványok a sor irányára merőlegesen helyezkednek el úgy, hogy az 5 centi mélyre dugjuk a földbe, és a továbbiakban semmi gond nincs rá. Amikor szükség van a tormára, fogjuk az ásót, és kiásunk annyit, amennyit az ebédhez szükséges, és elkészítjük az ecetes tormát. Az ilyen módszerrel termelt torma azonban ágas-bogas, a tisztítása is nehézkes, de a belőle készült ecetes torma is sokkal rostosabb, nem olyan finom, mint a szakszerűen termesztett tormából készült termék. A torma termesztésére többféle technológiát javasol a szakirodalom, a lényege azonban mindegyiknek az, hogy minél hosszabb, viszonylag egyenes vastagságú, gyökértől mentes tormatermet tudjunk előállítani.

A torma a tápanyaggal jól ellátott, középkötött, nyáron is nedves, jó vízgazdálkodású talajt szereti. Tápanyagigénye nagy, ezért frissen trágyázott területre kell ültetni. Korán tavasszal, az őszi talaj-előkészítés alkalomával kiszórt műtrágya hatóanyagát is figyelembe véve ki kell szórni négyzetméterenként 0,8 dekagramm nitrogén, 1,6 deka foszfor és 2,2 deka kálium hatóanyag-tartalmú műtrágyát, melyet 6—10 centi mélyen be kell dolgozni a talajba.

A torma a tápanyaggal jól ellátott, középkötött, nyáron is nedves, jó vízgazdálkodású talajt szereti. Tápanyagigénye nagy, ezért frissen trágyázott területre kell ültetni. Korán tavasszal, az őszi talaj-előkészítés alkalomával kiszórt műtrágya hatóanyagát is figyelembe véve ki kell szórni négyzetméterenként 0,8 dekagramm nitrogén, 1,6 deka foszfor és 2,2 deka kálium hatóanyag-tartalmú műtrágyát, melyet 6—10 centi mélyen be kell dolgozni a talajba.

Ne felejtjük el a mogorót sem!

A mogoró termesztésének hazánkban nincs jelentős múltja, de a nagyüzemi átszervezés követően még inkább visszaesett termesztését. Csupán néhány kiskertben található még néhány fa, de a zöldségboltokban és a piacon már szinte nem is lehet mogorót találni. A termesztésben található mogorófa-ajtó-változatok is igen sokfélék, ahány fa, annyi fajtaváltozat és sajnos, gyakran a kedvezőtlenebb fajtaváltozatok kerültek előtérbe. A hajtások egyre kisebbek, a héj egyre vastagabb, a bélérték egyre kedvezőtlenebb. Mindez a magról történő szaporítás eredménye.

A mogoró száraz, gyenge tápanyag-ellátottságú talajok kivételével mindenütt megterem. Talaj-előkészítése megegyezik a gyümölcsösökével. Tenyészterülete a talajlajerő állapotától függően változik. A jó minőségű talajokon 5x4, a gyengébb talajokon 4x4 méter, gyenge homoktalajokon a tőtávolság 3 méter is lehet. Ültetéshez legalkalmasabb a megfelelő minőségű, jó termőképességű fa tősarjáról szaporított 3—4 éves szaporítóanyag. Az ültetés elvégezhető ősszel és tavasszal egyaránt. Ültetés előtt a sé-

rült gyökereket eltávolítjuk, az egészségeseket csak épen visszacsipjük. A koronát az ültetés után érintetlenül hagyjuk. Az első metszést a telepítést követő második évben kell elvégezni, amikor a felesleges hajtásokat eltávolítjuk, a vágásokat felére visszametszünk. A későbbiek folyamán csak mérsékelt, ritkító metszést alkalmazunk. Helytelen az az álláspont, hogy a mogorót nem kell metszeni. A metszés nélkül nevelt bokrok elsűrűsödnek, elvadulnak, a termékenyülés nem megfelelő. A korona kinevelésénél a természetere van bízva, hogy bokor vagy alacsony növésű fa koronafarmát kíván-e kinevelni. Ennek megfelelően a föld felszínén elágaztatja vagy 90 centi magasan kezdi meg a korona kinevelését.

A tősarjakat rendszeresen el kell távolítani a mogorófa tövéből. A kiöregedett állomány a fejlődő tősarjakról könnyen ifjítható úgy, hogy a tenyészidő végén, a kiöregedett fárszét eltávolítjuk, a legalkalmasabb tősarjat meghagyjuk, és mint új telepítést, tovább neveljük.

Dr. Tóth Mihály
megyei főkertész

Néprajz, mindenkinek

Könyv a népviseletekről

A magyar nép viseletanyagáról napjainkig több tucat tanulmány jelent meg, amelyekből nem egy a honfoglalás idejének öltözet-vizsgálatáig nyúl vissza. Úgy látszik, a viselettel s egyéb, a magyar népelethez kapcsolódó tárgyi és szellemi hagyatékkal foglalkozó földolgozások mindenkörkelendők voltak, de az is valószínű, hogy ma éli igénye virágkorát. Ebből az következik, népünk mindig érdeklődött elődeink életéről, bizonyítja az is, hogy mire hivatalosan is könyvesboltba kerülnek ezek a könyvek, már alig van belőlük gazdátlan.

A napokban megjelent, Néprajz mindenkinek sorozat Varga Mariann Magyar népviseletek régen és ma című könyvével indul. Munkájában mindössze 150 esztendő magyar viseletanyagáról ad számot, melyben megismerhetjük a magyar paraszti öltözetek fejlődését, változásait és az egyes tájegységek sajátos, jellemző vonásait. A viseletet tárgyalja, de egyúttal képet kapunk a különböző vidékek jellegzetes népszokásairól. Ezzel együtt ismerjük meg tehát a Debrecen környéki háiduk, az al-

földi, a felvidéki, a dunántúli és a tiszántúli parasztok életét, viseletük tükrében.

„A szegedi tájon Tápé őrizte meg legtovább a hagyományos viseletet. Öltözködési kultúrája beleilleszkedik az Alföld viseletének általános fejlődésébe. Szegeden és a környező falvak búcsúin, vásárain megforduló tápéiak az öltözetükről meg lehetett ismerni.” Ez még akkor is igaz, ha jól tudjuk, hogy a szegedi tanyavilág és Tápé hagyományos női viseletének változása a polgári divattal függött össze. „Az idős férfiak — írja a szerző — a századfordulón zsinóros magyar nadrágban, zsinóros mellényben jártak ünnepek alkalmával.”

A tápai viselet bemutatásához hasonlóan hírt kapunk minden jelentős etnikum öltözetanyagáról. Munkájához számos fekete-fehér és színes fényképet, szabásmintákat és hasznos gyakorlati tanácsokat csatolt a szerző. Ez nyilván azok számára nyújt nagy segítséget, akik — eredeti ruhadarabokhoz nem jutván — maguk készítik a hagyományos öltözetüket. A szakembergárda és a ha-

gyományörző népi együttesek is kézikönyvként lapozhatják, hiszen ilyen jellegű összefoglaló mindig becses jószág. A könyvet az Anyanyelvi Konferencia Védnöksége és a Hazafias Népfront közös gondozásában jelentette meg.

Ilf. Lele József